

nis ab exploratoribus allatus, qui prae nimio dolore quasi in torculari compressus sanguineum liquorem emisit. Atque hinc ansam summam ad varia reseranda sacramenta, quae in sudore hoc, et eius causis delitescunt. Existimo enim, ut supra innuebam, ardentem amorem Christi huius craentis sudoris causam extitisse: nam licet naturaliter sanguis, quando animus horret, et pavet, ad cor fovendum sollicitus properet; ardens tamen Christi amor foras illum misit, ut solatio destituto eius corde vehementius pro nobis angeretur: unde sicut Pellicanus rostro seipsum ferit, ut pro sanandis filiis venenosi serpentis morsu ictis sanguinem eliciat; ita sane Christus Dominus salutis nostrae avidissimus, et prae amoris magnitudine, quasi dilationis in profundendo sanguine impatiens, iuxta illud (Luc. 12): *Baptismo habeo baptizari, scilicet sanguinis, et quomodo coarctor, donec veniat?* ante flagellorum, spinarum, et clavorum vulnera cunctos sui corporis poros aperuit, et sanguineum sudorem eduxit, et clavorum pretiosissimo balsamo, nostris omnium vulneribus mederetur. Et sicut vas musto plenum prae nimio calore ebulliens lagnuente disrumpit, ut ait Iob; ita cor Christi prae nimio amoris calore effervens, totum corpus disrumpens, sanguineum sudorem emisit. Et quamvis omnis Christi sanguis immensi valoris sit, iste certe, qui non incisa eius carne per flagella, non transfixione capituli per spinas, nullo manuum, aut pedum foramine facto per clavos, nullo lateris aperature per lanceam effluxit, singulari pretio, et honore a nobis habendus est: ad eum certe modum, quo, licet myrrha, quae per incisionem arboris defluit, pretiosa valde sit, illa tamen, quae nitro decedit, sicut et balsamum sponte cadens magis odoriferum est, tanquam myrrha prima, et electissima carior habetur. Atque ad id alludere videtur illud Ecclesiasticus (Ecl. 24): *Quasi Libanus non incisus vaporari, cum absque incisione aliqua sanguinem decurrentem in terram effaderit. Adde etiam, quod sicut ex vino, supposito igne, quinta, quam vocant essentia singulari virtute praedita tenet, et ad subtili distillatione per angustissimum orificium effluit; ita ex vino sanguinis Christi, ad cuius potum ipse nos invitavit (Cant. 5): *Bibite, et inebriamini charissimum, vi ardentis amoris, velut quinta quaedam essentia, creuentis sudor per angustissima pororum foramina defluxit. Secunda certissima causa huius sudoris fuit, odium summum, quo in universa hominum peccata, quae tunc vicacissima apprehensione cognovit, incanduit, et infremuit. Ut enim antiquitus mos erat apud Hebraeos, audita contra Deum execranda aliqua blasphemia, prae eximio divini honoris zelo propria scindere vestimenta; ita ingenti blasphemiarum, et aliorum peccatorum in Christum irruente caterva, intense adeo illa execratus est, ut vestimentum corporis per tot disrumpere partes, quot pororum foramina aperuit, per quae sacer ille cruor in terram decideret. Certe cum peccatum horridum serpens sit, unde Ecclesiasticus dixit: *Quasi a facio colubri fuge peccatum*; innumeris peccatis in Chri-**

stum irruentibus, haud difficile erit conicere, innumeros serpentes eius viscera contorsisse. Refert Plinius quendam Africae serpentem in desertis eius inveniri, immanem adeo, ac venenicum, ut si aliquem mordeat, totum eius sanguinem adeo commoveat, et voluet, ut per mille partes corpus disrumpat. Si ergo unius serpentis morsus ita sanguinem extorqueat; quidni facient innumeri serpentum, hoc est peccatorum morsus, qui tanto crudeliores serpentibus Africae sunt, quanto prae illis pestilentius est peccati venenum. Me miseram, ego peccavi, et peccatorum dolor torquet viscera Salvatoris: *Vidi eos qui seminant dolorem, dixit Eliphaz amicus Iob (cap. 4), et metunt, illos, fiant Deo, perisise*; quasi diceret, consideravi peccatores, et vidi illos peccando seminare dolores, et sic dolores metere. Digna quidem retributio, et debitus fructus semini tali: sicut enim ex tritico tritium, et sicut ex hordeo hordeum, etc. sic ex peccato oritur dolor. Merito ergo qui seminant dolores, metunt illos. Sed hac ratione peccatores, qui seminant dolores, debent illos metere. Quomodo ergo Christus Dominus metit illos? Quid dicam Domino Iesu, nisi quod tu alias Apostolis dixisti? (Joan. 4): *In hoc est verbum verum, quod alius est, qui seminat, et altius est, qui metit, et vos in labores eorum introitis.* Tertia fuit, vehemens memoria acerbae, et ignominiosae mortis, quam perpressurus erat. Si enim rex Ezechias sententia mortis, quam Deus tulerat contra illum, audita, *convertens faciem suam ad parietem flexit fletu magno*, et licet in lectulo, et amieis circumdatum moriturum se videret, doluit adeo; quid quaeo doloris concipisse Christum putabimus, inter hostes constitutum, audita Patris sententia de acerbissima crucis morte sustinenda? Huius ergo memoria sanguineum sudorem ab eo extorsit. Unde Egesippus Apostolorum discipulus refert, quod rigatione sanguinis ex corpore Christi in horto decedentis arbor erupit, cuius singula folia hanc habebant inscriptionem: *O mors, quam amara est memoria tua.* Hinc d. Anselmus (in spec. Evangeliorum), hanc causam perpendens, dixit: *Angustias cordis tui dulcissimi indicabat sudor ille sanguineus, qui orationis tempore de sanctissima carne tua in terram guttatim decurrebat; et Beda (ser. de Pass.): *O dulcissime, inquit, Domine Iesu, quanta fuit passionis tuae acerbitas iam exhibitas, cuius adhuc absentes distincta apprehensio ita naturam terrendo concusserat, ut sudare sanguinem cogeretur? assistat hic devota anima, et passionis colligat fasciculos, in quos, ne pereant, pretiosas guttas suscipiat, et rubicundum dilecti sui corpus fletu abluat, et gratiarum actione tergat; haec ille.* Ex quibus elicere licet, Christum Dominum his singula tormenta, et mortem ipsam pertulisse, semel apprehensione, et iterum re ipsa; semel in horto, et iterum in monte Calvariae.*

Verum postquam iam de multiplice huius sudoris causa, de qua, quae ad efficientem reducitur, nonnihil disserimus; de causa, propter quam, quae ad finalem revocatur, aliquid, si placet, dicamus. Sancti Patres quasdam non praetermittendas causas docte ac pie

tradunt. D. Bernardus (*Dominica in Ramis*) ait, non solum oculis, sed quasi omnibus membris flevisse videtur, ut totum corpus eius, quod est Ecclesia, lacrymis totius corporis sui purgaret. Lacrymae autem istae sanguineae ex intenso adeo nostrorum peccatorum dolore emanarunt, ut Iustinus Martyr (*Dial. cont. Thryph.*) verba illa Davidis: *Sicut aqua effusus sum, et dispersa sunt omnia ossa mea: factum est cor meum velut cera liquescens in medio ventris mei, impleta fuisse dicit in monte Oliveti, cum factus est sudor eius sicut guttae sanguinis decurrentis in terram.* Beda (sup. Luc.) aliam causam his verbis assignat: *Per irrigatam sueratumque eius sanguine terram, nobis aperte est declaratum, quod effectum iam suae precis obtineret, ut fidem fideliter discipulorum, quam terrena adhuc fragilitas arguebat, suo sanguine purgaret: hoc ipsum totum moriendo deleret: immo universum late terrarum orbem peccatis mortuum, sua morte innocua, coelestem suscitaret ad vitam.* Adde quod d. Augustinus: *Orans, ait, cum sudore sanguine Iesus Christus, significabat de toto corpore, quod est Ecclesia, emanaturas martyrum passiones.*

His Patrum causis apponamus et nos alias. Narrat Plinius (*de natu. hist.*), prodigiosam pluviam sanguinis divinitus immittenda flagella portendere, et aruspices interpretati sunt. Cum ergo ex coelo corporis Christi sanguineam pluviam in terram descendere videamus, facile erit conicere, superna flagella in Christum Dominum fore missenda, iuxta illud quod ipse praedixerat (Luc. 18): *Flagellabitur, et conspuetur.* Communis est Astrologorum sententia, quam experientia comprobat, sanguineum cometam in coelo apparentem, mortis alicuius Principis certum esse praesagium. Sanguineus igitur iste Christi sudor mihi sane Primogeniti Dei mortem portendit. Ut enim olim postquam Aegypti aquae in sanguinem conversae sunt, primogenitorum mors secuta est; ita sane post sanguineum hunc sudorem, primogeniti Filii absque dubio mors acerba secuta est. Quare, ut Christus Dominus certum aliquod naturae suae mortis indicium, ac signum praerberet, copiosum nunc sanguinem sudare voluit. Praeterea sicut humanus sudor crisis esse solet, et argumentum medicis, quod natura totis suis viribus contra humorem peccati luctetur, et vincat illum; ita nobis sanguineus iste Christi sudor crisis, et indicium esse debet nostri morbi decedentis, et leonis inimici victi, et expulsi ab innocensissimo Agro, iuxta illud (Joan. 12): *Nunc princeps huius mundi eicietur foras.* Ad haec voluit Christus Dominus sanguine suo sudore terram irrigare, ut nobis significaret, iam felix illud tempus advenisse, quo maledictio illa terrae (Genes. 3), *Maledicta terra in opere tuo, penitus fuganda, et abolenda erat.* Fugavit autem illam, faciens inauditam commutationem, spinas scilicet, quae germinaverat, sibi assumens, et sanguinem suum pro eis super illam profundens; adeo ut non immerito dixerit d. Leo Papa (serm. 3. de Pass.): *Commulatione mirabili miscuit commercium salutare, nostra accipiens, et sua tribuens.* Eam etiam rationem silentio non praeteribo, quod

Christus Dominus sudore isto, et agonia se nobis tenerum, et delicatum ad edendum exhibeatis: ut enim cervus, aut vitulus hinc et inde agitur, ut caro gratior gustui, et suavior, ac tenerior reddatur; ita ipse agitari voluit, non solum a Iudeis, tanquam rabidis canibus, sed etiam ab aculeis internae tristitiae, ut nobis haec pro salute nostra patientem considerantibus, dulcior, suavior, et amabilior redderetur. Tandem Beda (in Luc. c. 22), de hoc petra tractans sudore, usque ad terram ait *decursisse*, ut significaretur, virtute eius terrenos etiam homines ablucendos fore. Vae autem animae illi, quae cum multis peccatorum maculis sit inquinata, hoc sanguine sudore renuit lavari. Audiet sine dubio haec sanguinis Sponsus dicentem sibi illud Ezechielis (c. 25): *Nimio labore sudatum est, et non exivit nimia rubigo eius, neque per ignem: immunditia tua exerebitis est, et quia mundare te volui, et non es mundata a sordibus. Quid ergo stas o anima, ait d. Anselmus, accurre, suavissimas illas guttas laube, noli dormire cum Petro, ne merearis audire, sic non potuisti una hora cigilare mecum? haec ille.* Proverbium Latinum ait: *Gutta cavat lapidem non bis, sed saepe cadendo; et tamen cum tot in te Christi sanguinis guttae ceciderint, nihil boni a te ob tuam obstinationem extorqueere poterunt; iudicium sane apertum, te lapidibus esse duriorum, cum et Christus, ut refert Beda (in Luc.), ea reverentia internae afflictionis sudans remaneret. Illud autem, quod quidam referunt, peracto sudore Christum Dominum ad Rivum Cedron divertisse, ut se a sanguine abstergeret, et lavaret, incertum est.*

HOMILIA VI.

De captura Christi Domini, et illis, quae in ea intercesserunt, in verba: Venit Iudas Iscariotes, unus de duodecim, et cum eo turba multa, cum gladiis, et lignis missi a principibus sacerdotum. Et in illa alia: Cohors autem, et ministri Iudaeorum comprehenderunt Iesum, et ligaverunt eum.

Sacro in pectore Christi fervens adeo se morti pro nobis tradendi desiderium erat, ut obviam hostibus ire desiderans, discipulis his verbis invitavit: *Surgite, amicus, ecce qui me tradet, prope est. Super quae verba d. Chrysostomus ait: Undique ipsos erudit, non necessitatis, nec infirmitatis hanc rem fuisse, sed dispensationis cuiusdam inaequabilis sacramenti: praesciebat enim eos venturos, nec solum non fugit, verum etiam obviam ivit: Cum venerunt ad eum ut roperent, et facerem regem, ut ait Iohannes, aufugit in desertum; nunc vero, cum in crucem cum suspensuri adveniant, non solum latebras non quaerit, sed sponte se illis com-*

prehendendum obicit. Dissimiliter sane primus, et secundus Adam se gesserunt, ille in horto paradisi, iste in horto Gethsemani, etenim Adam audiens tunc vocem divinae iustitiae, *obscandis se*, Iesus autem vocem humane iustitiae praesentibus palam se manifestavit. Ecce impletum, quod praedixerat Isaias (cap. 42): *Dominus sicut fortis egredietur, sicut vir praetor suscitabit zelum, et super inimicos suos confortabitur*. Quibus verbis non parum consonant illa lobi (cap. 39): *Exultat audacter, et obviam pergit armatis, contemnit pavorem, et obviam pergit armatis, contemnit pavorem*: *Si expari ad multitudinem nimiam, et despectio propinquorum terruit me, et non magis taci, neque egressus sum ostium*. Ut enim egregie adnotavit d. Gregorius (lib. 22. Mor. cap. 12): *Ipsa ad multitudinem nimiam non expari, qui persecutores suos, cum gladiis, et fustibus venientes, una tantum responsione percussit, dicens: Ego sum. Ipsam despectio propinquorum non terruit, qui nos ab aeternis supplicis liberans, palmas in facie aequanimitate accepit. Ipse tacuit, et ostium egressus non est, qui sub ipsa iam hora passionis, cum humanitatis infirma pateret, divinitatis potentiam exercere voluit. Mediatori quippe Dei, et hominum, quasi egressi ostium fuisset, si cum teneretur, ut homo, maiestatis suae potentiam voluisset ostendere, et per divinitatis magnitudinem susceptae carnis infirma transire*.

Refert d. Marcus, Iudam, magna turba eum comitante, ad Christi comprehensionem venisse, quam cohortem vocat d. Ioannes; constat autem cohors vel trecentis viris, ut docet Rupertus (lib. 13. in Ioan. in princ.); vel, ut Callisto Placentino placet, mille super centum quinque; idque d. Ioanni magis consentaneum videtur, cum ipse ducenti illius cohortis Tribunum appellet; Tribunus autem mille ut minimum militibus praeficiebatur. Hanc cohortem habebat Pilatus in Hierusalem pro sui capitis, et principatus tutela, et securitate, et ad comprehensos seditiosos, et populares motus. Erat autem cohors pedum, sicut turba equorum. De hac cohorte dicitur (Math. 19): *Congregaverunt ad eum unicecum cohortem: et in Actis fit mentio cohortis Augustae; quia teste Vegetio (lib. 22. der. milit. cap. 7), in una legione plures erant cohortes; quarum prima et numero, et praestantia militum antecellebat reliquis, et gestabat in vexillo aquilam. Cohors dividebatur in centurias, et in manipulos, obediunt milites in exercitu suo Centurioni, Centurio Tribuno, Tribunus Legato, hic Consuli, sive Imperatori. His ergo omnibus dederat Iudas signum, dicens (Ioan. 16): *Quenecumque osculatus fuero, teneo eum, et dicitur cautus: id quod eo procrendibus fecit consilio, ne vel unus Apostolorum loco eius caperetur, ut facibus minor, qui et similissimus fuisse traditur, vel ne Christus seipsum magicis artibus transformando, et varias formos assumendo, ut post Origenem docet Hieronymus, claberetur e manibus eorum: vel denique propter Romanos, qui ignorare poterant, quem essent capturi: etsi enim eorum animus esset capere lesam eum omnibus discipulis;**

tamen quia difficile erat omnes comprehendere, si se in fugam convertissent, volebant lesam praecipuum magistrum eorum nosse, quem praecipue capere, et in fuga sequi debebant: nam Iesu non capto, et irrita, et cassa reddita fuisse eorum consilia ac subiugii: *Et dicitur cautus: id est, eo capto exacta custodia utimini, quia alias saepe evaserat illorum manus, ut quando transiens per medium illorum ibat, et quando abscondit se, et exivit de templo*. Unde significare voluit proditor, Christum artibus usum magicis alias evasisse. Iubet ergo, ut sint oculati, et cauti, ne eum amittant, et ipse promissa fraudetur mercede.

Deinde accedens perfidus Iudas, ausus est inverecunde salis, et perfrieta fronte Christum osculari, dicens: *Ace Rabbi*; ut et testatur beata Birgitta (in suis revelat.), cum Iudas esset brevioris staturae, Christus Dominus se inclinavit ad osculum eius suscipiendam. D. Augustinus hoc execrandum osculum perpendens, exclamat, dicens: *O signum sacrilegum? O placitum fugiendum, ubi ab osculo incipit bellum, et per pacis iudicium, pacis rumpitur sacramentum: et (in alio serm.) conversus ad impium Iudam, dicit: Officio sanguinem fundis, pro pigro amoris vultus infligis, pacis argumento mortem immittis, sercus Dominum tradis, discipulus Magistrum prodis*. Propterea de hoc Iudae signo hypocrisis pleno dicitur (Psal. 40): *Homo pacis meae, in quo speravi, qui edebat panes meos, magnificavit super me supplantationem*. Hominem pacis vocat ironice, aut per antiphrasim, qui per pacem didicil facere bellum: bellum inquam insidiarum, quod praedixerat Hieremias (e. 9): *In ore suo pacem cum amico loquitur, et occulte ponit ei insidias*. Unde et quasi rem inauditam, et omni dolo, ac fallacia plenam Christus admirans, dicebat ei: *Iuda osculo Filium hominis tradis? hoc est, ut d. Ambrosius mirabiliter loquitur (sup. Psal. 39): Venenum infundis osculo, quo gratia charitatis infunditur? Osculo, quod sacrae pacis insigne est? Osculo, quo amicitia sola servatur? Osculo, quo iudex sancta signatur? Hoc ergo osculo tradis periculo, quem propter osculi commercium venerari deberes? Et tradis Filium hominis homo, qui propter hominum salutem descendit de coelo? Filium hominis tradis, qui te ex peccatore Apostolum fecit? Filium hominis tradis, qui venit ut in sanguine suo omnium peccata delueret? Ego osculum non nego, ipse videris, qui violaveris osculo amicitiam. An non legisti, quod utlora sunt vulnera amici, quam voluntaria oscula inimici?*

Haec proditoria osculatio praefigurata fuit in Iob, qui Aber, et Amasan proditoris osculo interfecit, ut habes (in 2. Reg.), ubi cum Iob dixisset Amasee: *Salve mi frater*, tenuit manu dextera mentum Amasee, quasi osculans eum, et sic percussit eum in latere, et effudit intestina eius in terram. Fuit etiam praenuntiata haec traditio per Davidem (Psal. 40) cum ait: *Etenim homo pacis meae, id est, qui verbis, et gestis pacem se mecum habere simulabat: in quo speravi, id est, in quo merito debui sperare, ac si fuisset servus fidelis, ac prudens: qui edebat panes meos, id est qui*

in gradu Apostolatus de elemosynis, quae mihi dabantur a populo in alimoniam, vivebat: magnificavit super me supplantationem, id est more belluae blande tractatae, ac saturatae recalcitravit in Dominum, et iniquam proditorem est machinatus. Per hoc autem osculum, et amplexum, quem Iesus sponte suscepit, obtinuit ab aeterno Patre, ut animas nostras, etsi olim peccatrices, brachiis charitatis amplexaretur, et osculo vero pacis, et reconciliationis oscularetur, et salutis verbo, id est Evangelium, illis communicaret. *Incipit proditor*. Habet tamen nescio quid latentis mysterii hoc signum, quod Iudas proditor dedit comprehensoribus Christi, inquit: *Ipsa est, tenele eum, et ducite eum*. Quod signum si spiritali sensu ad nos referamus, quibus incumbit Iesum quaerere, atque comprehendere, sicut Paulus (ad Phil. 3) scribit: *Sequitur autem si quo modo comprehendam, in quo et comprehensus sum a Christo Iesu*: et (1. Cor. 9) inquit: *Sic currite, ut comprehendatis, profecto velut aller Caiphas propheta, nesciens quid diceret, et signum dedit nobis, quo Christum cognoscamus, et ad salutem animarum nostrarum comprehendamus*. Necesse enim est quaerentibus Christum tenere eum, et capere vinculis ardentissimae charitatis, sicut Sponsa dicebat (Cant. 3): *Quasi qui diligis anima mea, tenui eum, nec dimittam*. Quoniam oportet etiam, postquam tenuerimus Christum, caute illum ducere, ne forte propter peccata nostra aut se abscondat, aut effugiat a nobis, et nos deserens, ad alios se conferat: *Tene, inquit (Apo. 3), quod habes, ut ne mo accipiat coronam tuam*.

Cum autem Christus Dominus armatam cohortem contra se concitatum videret, dixit: *Quem quaeritis?* ipsi autem dicentibus: *Iesum Nazarenum*, continuo ipse respondens, *Ego sum*, se illis manifestavit: non enim antea illum cognoverant: nam, ut tradunt Cyrillus (lib. 2. sup. Ioan.), et Origenes (tract. 35. in Matt.), divina virtute impediti fuerant, ne illum agnoscerent, ut inde evidentius constaret, se non invitum, sed sponte sua in manus inimicorum incidisse, quibus se occultare poterat si libuisset. Excaecavit igitur Deus illos, sicut olim Sodomitas (Genes. 19), qui per totam noctem non poterant ostium domus Loth invenire: vel sicut latrunculos ad comprehensionem Elisei missos (4. Reg. 6), qui cum eo loquentes, non cum cognoverunt, quosque ab eo orante aperti sunt oculi eorum. Audito autem verbo illo, *Ego sum*, statim retrorsum considerent omnes in terram, poterantque non immerito usurpare illud Iob (cap. 26): *Cum via parcam stillam, sermons eius audivimus, quis poterit magnitudinem tonitruum eius intueri?* Communis est Patrum sententia, quam praecipue tradunt d. Cyrillus, Athanasius, Leo Papa, et alii permulti, Christum Dominum a puncto natalitatis usque ad mortem opera divinitatis, et humanitatis ita inter se permiscuisse, atque conciliasse, ut utriusque manifestissime omnium oculis pateret indicia, et clarissima argumenta: natus est, ut homo parvulus, et plorans, sed ut Deus ab angelis adoratur; circumciditur, ut homo, sed nomen *Iesus* illi imponitur, quod Salvatorem significat; fugit in Aegyptum ut homo, sed ut Deus cum primum ingreditur, Aegypti idola concidere fecit; praesentatur ut homo in templo, sed ibi tanquam Deus a Simone, et ad Anna recognoscitur, et divinis caudis honoratur; baptizatur in Jordane ut homo, sed tunc Patris vox intonatur, Filium Dei naturalem illum attestantis; esurit in deserto ut homo, sed virtute divinitatis per quadraginta dies absque cibo, et potu corpus sustinet; tentatur ibidem a diabolo ut homo, sed ecce angeli tanquam legitimo suo Domino ministrabant ei; nunc tristatur, pavet, et sodat ut homo, in horto, sed ibidem potentiam divinitatis suae palam facit unico verbo, *Ego sum*, armatos duces, et milites in terram prosterens. Ad quod sane aludens per Isaiam praedixerat (cap. 51): *Propter hoc sciet populus meum nomen meum in die illa, quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum*.

Sed verba illa, *Ego sum*, sacramentis plena, parum perpendamus. Et quidem in plena cum illis auditis, non valuerit hostes consistere, sed tabescens, et quasi exanimis ceciderint; dicamus ante omnia, adumbratum fuisse casum istum in Heli (1. Reg. 1), qui audita captura arcae cecidit retrorsum; et in Ionathae facie, quae fecit cadere multos Philistaeos; et in Samone (Iudic. 15), qui mandibula asini prostravit milite, et in Sanga, qui vomere sexcentos homines interfecit; et in Elia, et Eliaeo, qui ignem de coelo descendere, et plures devorare, et ursos in pueros quosdam invadere, sacra narante Scriptura, suo verbo effecerunt, id ipsum adumbratum est, Casus autem iste aperte manifestavit Christi divinitatem, ante cuius conspectum Psalmista pronuntiari iniustus non permansuros: *Nec permanserunt, inquit (Ps. 5), iniusti ante oculos tuos*. Unde ipsi soli vere competere dicere, *Ego sum*, hoc est, ego sum, qui habeo esse per essentiam, ceteri per participationem: *Ego sum*, cuius esse est independens ab alio, et quod ceteri mendicatum habent, et dependens a me: *Ego sum*, in quo formaliter, vel eminenter est omne esse, in reliquis non nisi unum vel aliud esse, non omnia simul. Atque hinc est, quod indicaturus Deus nomen proprium Moysi, dixit ei (Exod. 3): *Ego sum, qui sum: sic dices filiis Israel, Qui est, misit me ad vos*. Quae autem miranda, et stupenda miracula patrata fuerant in virtute huius vocis, *Ego sum*, cui recte adaptari potest illud David (Psal. 5): *Dedit voci suae vocem virtutis, brevi oratione comprehendit non potest: hac enim Moyses serpentes, et cyathos produxit, aquas in sanguinem convertit, tenebris densissimis aeream replevit, duram petram percussit, et loco ignis scaturientem aquam ab ea extorsit; mare rubrum divisit, ut populus Dei sicco pede transiret; Pharaonem, et exercitum eius submersit in mari. Hac voce navigantes discipulos, ingenitae terrore percussos confortavit, profertens (Luc. 24): *Ego sum, nolite timere*; hac voce Samaritanam, et totam Samaritam ad se convertit: *Ego sum*, dicens, qui loquitur tecum; hac voce Saulum a Christianorum persecutione rec-*

vocavit, et gentium praedicatorum effecit (Act. 7): *Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris*: hac voce peccata delet (Is. 53): *Ego sum qui delecto iniquitates tuas propter me*: hac tandem vocem nunc in hortu armatos hostes inermis prostravit, quod mirabilem eius potentiam, aperit salis patefacit. Nec enim usquam, Cyrus, Caesar, Annibal, Pompeius, ut Magnus ille Alexander, a facie cuius siluit terra, imperii tantum habuerunt, ut unico verbo, sicut Christus, hostes in terram prostererent: veluti enim a vehementi vento ex adverso flante, ita a voce, *Ego sum*, dicentis, retroacti supini una cum suo duce Iuda ceciderunt, non valentes in conspectu eius subsistere; implemque est tunc in eis, quod apud Prophetam dicitur in persona Christi (Ps. 34): *Convertantur retrorsum, et confundantur, cogitantes mihi mala*. Convenienter autem supini, et non in faciem prout contra hostes Christi, sed retrorsum in terram, in faciem enim iacere pronum, supplicium est, et orantium; unde et Christus paulo ante in sua oratione precavit *super terram in faciem suam*; retrorsum autem cadere eorum est, qui a fortiore contra se veniente delinunt, et superantur. Et alioquin non sine mysterio id accidit, sed significatum est, Iudeos retrorsum a Deo iam alienatos fuisse, sicut de eis Dominus conqueritur per Isaiam; et propterea, quod praesentem Dominum agnoscerent non voluerunt, magis, quae retrorsum casuros, iuxta illud eiusdem: *Ut cadant, et cadant retrorsum, et illaqueentur, et captiantur*. Frequenter enim in Scripturis, retrorsum cadere, tribuuntur impiis: *cadere in faciem, electis*; cuius mysticam rationem pulchre explicavit d. Gregorius (ho. 9. in Ezechiel), sic scribens: *Quaerendum nobis est, cur Ezechiel, et Paulus in faciem cadunt, et de ascensore equi, id est de eo, qui in huius mundi gloria elatus est, dicitur: Ut cadat ascensor eius retro. Bursanumque de persecutoribus Domini scriptum est: Abierunt retrorsum, et ceciderunt in terram. Quid est hoc, quod electi in faciem, et reprobi retrorsum cadunt, nisi quod omnis, qui post se cadit, ibi proculdubio cadit ubi non videt; qui vero ante se ceciderit, ibi cadit ubi videt? Iniqui ergo, quia in invisibilibus cadunt, post se cadere dicuntur, quia ibi corrumpunt, ubi, quid eos tunc separant, modo videre non possunt. Iusti vero, quia in istis visibilibus semetipsos sponte deiciuntur, ut in invisibilibus erigantur, quasi in faciem cadunt, quia timore compuncti valentes humiliantur. Similia habet (lib. 31. Moral.): *In faciem, inquit, cadere est in hac vita sua unumquemque culpae agnoscere, et casus poenitendo deferre; retro vero, quod non videtur cadere, est ea hac vita repente decedere, et ad quae supplicia ducatur ignorare; haec ille. Quae autem fuerit in hostibus Christi ratio tanti pavoris, et terroris, ut in terram omnes considerint, non est nisi Patrum sententia. Nam d. Gregorius (in Job) putat, ex vehementia verborum Christi provenisse. B. autem Hieronymus in illa verba Esai. *Speciosus forma prae filis hominum*, ait, praedictum pavorem, et terrorem ex quodam ingenti splendore vultus Christi processisse. Ne tamen ab horum**

Patrum sententias recedamus, utrumque simul dici posse arbitror, et quod ex fortitudine verborum Christi, et ex nimio vultus fulgore proveniret: ad eum certe modum, quo cum scinditur nubes, et tonitru magnum, quod solet nos detertere tam tonitru strepitu, quam fulguris splendore. Sane Christus Dominus in sacris litteris nubes appellari consuevit, ut patet apud Ezechielem, et Isaiam. In hac nube latebat fulgentissimus divinitatis ignis. Volens igitur aliquod suae delatae indicium tunc praebere, tantam in vocis tonitruo efficaciam, ac tam singularem in facie fulgorem ostendit, ut confuso inimici, sono, et splendore perterriti, supini ceciderint. O milites Hierusalem, ubi nam fortitudo vestra? ubi armorum praesidium? ubi impetus, quo daebamini in Iesum? O Iudas, ubi sunt promissa tua: *Ego enim vobis tradam?* Ubi symbolum, quod spondidisti ubi nam stratagemata a te decretam? surge si potes, et adimple promissum. Sed quid haec alius perpendens d. Augustinus (tra. 112. in Jo.) dixerit, audiamus: *Ubi nunc, ait, militum cohortes, et ministri Principum, et Pharisaeorum? ubi terror, et minamen armorum? nempe una vox dicentis: Ego sum, tantam turbam odios ferocem, telisque terribilem nullo telo percussit, repulit, stravit. Deus enim latebat in carne, et sempiternus Deus ita membris occultabatur humanis, ut lateris, et facibus quaereretur occidendus a tenebris. Ego sum inquit, et impios deiecit, quid iudicaturus faciet, qui iudicandus hoc fecit? quid regnaturus poterit, qui mortuus hoc potuit?*

Celeram iam ad percussorem Petri accedamus, in qua pleraque observatio digna reperiemus. D. Iohannes referens illam ait (c. 17): *Simon Petrus habens gladium eduxit eum, et percussit Pontificis servum, et abscondit auriculam eius dexteram. Gladio miebatur tunc Petrus, quia, vel eo opus fuerat ad dividendum agnum in coena, ut ait Chrysostomus (ho. 64. in Mat.); vel quia, teste Cyrillo (lib. 11. in Jo. cap. 35), cum ad hortum diverteret, nocua necesse erat praecidere ramos, qui saepe ingressum impedire solent. Lyranus testatur, quod quia piscator erat, ad relia ligillis ligenda, vel resarcienda gladium habebat; vel, ut aliis placet, illum gestare solitus erat in quotidianis usus. Postquam ergo Dominus hostibus in terram prostratis, ut se possent erigere, facultatem dedit, cum inter aggressores ad capiendum Christum adesset quidam Caiphas servus, qui audacious, et prae ceteris invecundum manus in Christum iniicere tentasset, Petrus id aegre ferens, evaginavit gladium, quod iuxta Dei praesentem factum arbitror non solum, ut Christo auriculam ei postea restitente eius potentia pariter, et benignitas hostibus ipsis innotesceret; sed quia cum commune sit apud pleraque nationes, valdeque usitatum, ac familiaris supplicii genus latronibus aures amputare, Malchicum cum reliquis illius cohortis militibus in hortum introisset Gethsemani, ut depraderetur pretiosissimam vitam arborem, Christum scilicet Dominum, secus decursus aquarum, in medio paradisi Ecclesiae plantatum: hinc est, iuste Deum permisisse auriculam illi, velut*

iosani latroni abscondi. Dicamus etiam Petrum percussisse auriculam Malchi, quia (Exodi 21): *Cautum erat, ut servus, qui anno libertatis a servitute liberari negligeret, perpetuae servituti maneret addictus*; in cuius signum auricula eius perforabatur. Super quem locum Nicolaus de Lyra ait: *Haec poena, et verecundia fit ei, eo quod non vult uti libertate a Deo sibi data, et perforatur auris magis, quam aliae partes, quia per illam intellexit, vel intelligere debuit legem de libertate. Cum ergo Christus Dominus liberare venisset populum illum Hebraeum, et ipse hanc libertatem neglexisset, meruit perpetuae servituti mancipari, et in signum eius auriculam huius iniqui ministri abscondi. Nolenter autem pulaverim, divum Iohannem scripsisse, auriculam illam fuisse dexteram, ut sic indicaret lethale vulnus infligere voluisse Petrum: si enim auriculam, et non caput amputare intendisset, laevam abscondisset, nam ea respondet dexterae percutientis; at dum dexteram amputat, ut ingeniose adnotavit Chrysostomus (ho. 82), caput acriter percutiendum, aut certe amputandum invasione indicat, eo tamen vulnus hoc divertente auricula dextra abscessa est.*

Illud autem nosse hoc loco multi desiderant, peccaverit ne Petrus in hac percussione. Moderniores Doctores frequenter video in affirmantem propendere partem. Primo propter d. Augustinum, qui (lib. 22. contra Faust. cap. 70) ait, Petrum non bene usum fuisse gladio: *quia Dominus, inquit, iussit, ut ferrum discipuli eius ferrent, sed non iusserat, ut ferirent; et postea ait, non minus peccasse quam Moysen, quando percussit Aegyptium; uterque enim non detestabili inmanitate, sed emendabili animositate iustitiae regulam excessit. Consentit d. Bonaventura (super c. 22. Lucae), ubi ait: *Laudatur zelus, sed non laudatur opus. Secundo, quia Christus Dominus increpavit percussorem Petri, dicens (Matt. 26): Convertere gladium tuum in vaginam: omnes enim, qui acceperint gladium, gladio peribunt*; hoc est, digni sunt, ut gladio peribuntur: quod necessario intelligendum est de iniuste gladio utentibus. Ergo verba Christi praesopponunt non absque peccato fuisse percussorem Petri, utpote, quod propria auctoritate usus gladio fuerit. Tertio, quia Petrus bene noverat divinam ordinationem esse, ut Christus pateretur, et iniquorum manibus traderetur: ipsi enim praedixerat (Matt. 27): *Calicem, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? quomodo ergo implebatum Scripturae? quasi diceret, postquam defuitum est a Patre, ut per passionem redimam genus humanum, non debuissem tantum bonum impedire, alias quomodo implebantur Scripturae, quia sic oportet fieri? cum tamen necesse sit impleri omnia, quae scripta sunt in lege Moysis, Prophetis, et Psalmis de me, ut Propheta vestri fides inveniantur, et iota unum, aut unum apex non praeterat. Alque hinc est, quod cum Petrus Christo praenunciandi possessionem suam dixisset (Matt. 16): *Absit a te Dominus, quia tu es sathan, scandalum es mihi, quia non sapis ea, quae Dei sunt, sed ea, quae homi-***

nium. Ergo vere Petrus impediens passionem Christi per percussorem illam, fecit contra Dei ordinationem, et voluntatem sibi cognitam, et quantum est ex se, ea ipsa tentavit futilia, et vana reddere perpetuarum oracula. Quarto, fuit peccaminosa haec percussio Petri, nam vel credebatur Christus esse vere Deum, vel non; si hoc secundum, fecit infide; si primum, ergo putare debebat, quod non erat Christus opus sua defensione; unde ille obiecit ei (Matt. 26): *An non possum rogare Patrem meum, et exhibebit mihi plusquam duodecim legiones angelorum? ac si dicat, non ego auxilio duodecim Apostolorum, qui possum habere duodecim legiones angelorum. Constat autem quavis legio, teste d. Hieronymo (in Mat. c. 26), sex millibus militum, non equitum, ut putavit Theophylactus (in Matt. 26), sed pedum, cum parte aliqua equitatu; vel secundum alios legio continet sex millia sexcenta sexaginta, et sex milia. Alterdeque quantum robur sit exercitus integram legionem angelorum continentis, si unus dumtaxat angelus interfecit una nocte centum octoginta quinque milia viro-rum, ut quartus Regum sacra narrat historia. Quinto, quia illa percussio Petri non fuit defensio iusta, sed temeraria quaedam aggressio, et irae impetus, ut vindicta. Cum enim impossibile esset ei a toto armatis militibus uno mucrone Christum defendere, in primis se exposuit periculo mortis, in tempestive valde occasionem praebens Iudaeis, ut acris in Christum, et discipulis eius saevirent. Ultimo, quia etsi petierit a Christo facultatem percutiendi, dicens: *Domine si percussus in gladio? non lamen expectavit prae impatientia responsum eius, ad eum certe modum, quo caro impetu quodam irrumpens ad vitia, non expectat iudicium rationis, et voluntatem Domini.**

Verum licet haec omnia quaedam probabilitatem praeserere videantur, et eaque moderniores Doctores unanimi consensu amplectantur; in contrarium tamen video antiquos Ecclesiae Patres, quorum sententia dissentire nulla ratione possum. In primis enim d. Ambrosius (in cap. 20. Lucae) ait: *Petrus eruditus in lege, promptus affectu, quod sacrilogus reputatum ad iustitiam, quod sacrilogus permittebat, percussit Principis servum; et infra (super Iohannem de Passionibus): Dominus, inquit, zelantis Apostolus motum progressi ultra non patitur; unde sequitur, convertere gladium tuum in vaginam: non increpavit tantum malum, sed quia non elegit melius. D. Chrysostomus (sup. Mat. 27): *Quis hic unum, qui auriculam amputavit? Iohannes ait fuisse Petrum, eius namque ferocem dignum fuit facinus; et infra (super Iohannem) in hunc modum loquitur: Quod si dixeris, cui praecipit, ne aliam inferat, homicidium agit, et maxime cum non ulcisci praecipiat, verum non eo, sed Magistrum ultus est: et (homi. 85. in Math.). Tu, inquit, discipuli amorem pium, et humilitatem considera. Alterum enim, id est, fuisse Malchicum ex diligendi fervore, alterum,**

id est, reponere gladium in vaginam, ex obedientia fecerat. D. Cyrillus (in Jo. lib. 1. c. 35. 1): *Intentio, inquit, Petri qui gladium aduersus hostes accepit, a mandato legale non fuit aliena: pedem enim pro pede, et manum pro manu, et vulnus pro vulnere absque culpa referre iubebat. Quid autem aliud facere volebant, qui cum armis in Christum irruerant, quam illa, ad quae depellenda, vel vitae pericula erant subeunda? Quod autem fustibus, atque gladiis armati erant, ipse Saluator manifestavit, tanquam ad latronem cum fustibus, et armis existis comprehendere me: non fuit ergo contra legem Petrus commotus; Christus autem, qui venit, ut supra legem nos doceret, motum huiusmodi, quamvis secundum legem fuerit, repressit, quasi longe a perfecta virtute constitutum. D. Augustinus, licet alibi oppositum senserit, in quaestionibus tamen veteris et novi Testamenti haec scribit: Quantum pertinet ad Petrum, percussit eum, quem contra se armatum videbat: resistere enim debuit ingratis servis, et ad Dominum necandum armatis: Ubi obiter observandum, quod cum capitur Christus, educit gladium Petrus, et percussit, non autem quando ipse captus est Romae, et ductus ad crucem: docens ipse Dei et Christi iniurias acriter vindicandas, proprias autem patientia, et mansuetudine esse sustinendas. Idem etiam d. Augustinus (q. 104) ponderat, Christum non dixisse Petro propter percussorem factam, qui accepit gladium, gladio peribit, sed ne iterum percuteret: *permissum enim ei erat, ut dolorem faceret, non ut occideret: et (lib. de opere Christi): Petrus, inquit, non superbia, sed quamvis carnali, tamen amore Domini hoc fecit. Christianus Drumthumarus, ut habetur in Bibliotheca SS. Patrum: Petrus, ait, hoc fecit eodem ardore fidei, quo et cetera. Placuit autem Domino ita fieri, ut omnes cognoscerent, quod ipse nollet se defendere. Ac tandem cardinalis Bellarminus (lib. 1. de Roman. Pont. cap. 28), postquam reulerat tanquam errorem Magdeburgensium, quod dicerent Petrum contra Christi interdictum, et Dei consilium gladio usum, temerarioque, et impio conatu ministri Pontificis auriculam amputasse, sic ait: *Blasphemum est, quod dicunt Magdeburgenses, Petrum impio conatu id fecisse, et violententer impedire voluisse Dei consilium: non enim ex odio contra consilium Dei, sed ex amore in Magistrum suam defensionem illam parabat. Ratione etiam hanc Patrum sententiam in hunc modum corrobora: quia illa Petri percussio non temeraria, sed fidei et fiducia Christi insignis fuit. Sicut enim inutilis virtuti Domini dicens, ut milleret rete in mare, ipse dixit (Luc. 5): *Tota nocte laborantes nihil cepimus; in verbo autem tuo laborabo rete, et magnam piscium capturam feci; ita etiam fidem, ac fiduciam habens in verbis Christi (Luc. 22): Qui non habet, vendat tunicam suam, et emat gladium, vel in illis: *Sinite hos abire; putavi se adversus totam militum cohortem, quantumcumque armalam posse illum defendere: unde recte et ingeniose Theophylactus dixit: *Cum Petrus vidisset Dominum prostravisse illos, et impletus esset fiducia propter vocem Domini, dicens: *Sinite hos abire,*******

*existimavit, quod tunc esset tempus vindictae; extractoque gladio percutit eorum. His consonant verba d. Chrysostomi (in cap. 28. Ioan.) dicens: *Petrus hac voce, et his, quae iam facta viderat, fretus, contra irruentes armatus. Deinde, quia licita est innocentis defensio: ut habetur (Prover. 14). Ergo cum Christus Dominus esset innocentissimus, iuste potuit illum defendere Petrus; maxime, quod illi satis videbatur usus gladii esse concessus ex eo, quod Christus Apostolis praedixerat: *Qui non habet, vendat tunicam suam, et emat gladium: et ex eo etiam, quod interrogantibus illis: si percussus in gladio? et Christo tacente, taciturnitatem arripuit pro consensu, ut recte adholavit divus Augustinus (q. vet. et novi Testament. in q. 104), quia qui tacet, consentire videtur. Ad extremum, licet darem factum Petri non fuisse licitum materialiter, fuit tamen formaliter, quia tanto fervore, ac tam ardenti sui Magistri amore accensus fuit, ut moraliter loquendo non potuisset considerare omnes, et singulas circumstantias, quae in illo negotio perpendendae erant. Unde d. Hieronymus (sup. cap. 20. Matt.), quidquid sit de facto Petri, eius semper personam salvat: ait enim, *Malchum percussio eodem mentis ardore, quo cetera faciebat, et (sup. c. 14. Matthaei): In omnibus, inquit, locis ardentissimae fidei invenitur Petrus: volentem ad passionem pergere prohibet: et licet erret in sensu, non tamen errat in affectu, nolens eum mori, quem Filium Dei fuerat paulo ante confessus. Vult ergo d. Hieronymus in his omnibus materialiter duxerat fuisse peccatum, id est, erratum quoddam, sed absque ulla Petri culpa, propter rectam eius intentionem. Unde Glossa interlinearis (sup. Lucam), praedictam intentionis rectitudinem perpendens, comparat Petram Phinees, qui ex zelo sancto occidit Hebraeorum coentem cum muliere Madianitide, propter quod meruit summum sacerdotium. Atque ex his omnibus facile evanescunt omnia supra obiecta adversus hanc SS. Patrum sententiam. Quare autem milites armati, ad ulciscendas iniurias alicui paratissimi, ut moris est, non irruerunt in Petrum, et graviter illum vulnerarunt, aut ut minimum tenerunt propter percussorem ministro Pontificis factam? Respondet, quod sicut, Theophylactus attestante, miraculo tribuendum est, quod Apostoli hostes prostratos videntes in eos non insurrexerunt, multisque vulneribus affecerunt; ita etiam specialiter Dei miraculo abscondendum est, quod Petram percudentem Malchum non occiderint, vel graviter percussissent: illa enim verba Christi Domini: *Sinite hos abire*, virtute et imperio eius id impediunt. Unde egregie Euthymius ait: *Admirari quisquam poterit, quomodo non comprehenderit discipulos, ac trucidaverint propter id, quod factum est in sereno Principis sacerdotum; sed vere ipsa virtus, quae eos excaecaverat, ac prostraverat, illam etiam tunc iram, quam de auriculae amputatione conceperant, dispersit.*****

Verum iam ad Christum Dominum nostra revertatur oratio. Tetigit auriculam Malchi, et sanavit eam. Nescio sane quid potiori iure me in admirationem rapere debeat, Christi beni-

gnitas, et mansuetudo, vel obliquata hominum voluntas ad comprehendendum Christum Dominum. Nonne rationi consentaneum fuerat, ut tantae lenitatis prodigio, ac tam subitae curatioe miraculo inspecto, ad pelles eius clamantes prolaberentur (Psal. 94)? *Venite, adoremus, et procidamus ante Deum, ploremus coram Domino qui fecit nos, quia ipse est Dominus Deus noster, nos autem populus eius, et oves pascuae eius.* At maiori rabie in Deum hominem insanientes sacrilegas manus in summum Sacerdotem, super quem nulla erat humana potestas, ausu plusquam lemerario iniecerunt, tanquam infamem latronem illum comprehendentes, ut ipse conquestus est (Ioan. 21): *Tanquam ad latronem existis cum gladiis, et fustibus comprehendere me. Quidam hoc legunt per interrogationem; alii vero melius per affirmationem. Quod recte explicans Hieronymus (in Matt. 26. tom. 9) ait: *Stultum est eum cum gladiis, et fustibus quaerere, qui ultro se tradidit vestris manibus; et in vorte quasi latitantem, et a vestris oculis declinantem, per proditorem investigare, qui quotidie in templo docet. Sed ideo aduersus me in tenebris congregamini, quia potestas vestra in tenebris est: haec enim ille. Osteudit ergo eis, quod non sua virtute apprehenderint eum, sed sicut olim non potuerunt apprehendere in templo, ita neque nunc, nisi ipse voluisset. Haec Christi capturam tam in veret, quam in novo Testamento pulchre satis adumbratam video. Illam enim praesignatur primus Adam a divina iustitia comprehensus, et ex horto paradisi eiectus ad varias experiendas miseras; Samson, qui sponte a Philistaeis capi, et ligari permisit; Iosephus, qui ne adulterae consentiret, innocens in carcerem detruitur, et vinculis alligatur; rex Seducias a rege Nabuchodonosor captus, et in Babylonem ignominiose ductus; Daniel ab inimicis comprehensus, et in lacum leonum missus; Susanna in horto suo existens a presbyteris invasa, et ad mortem traducta; arca Dei Philistaeis in praedam data. In hac tamen figura, ut quam apte Christi comprehensio fuerit delineata, detegamus, observare oportebit, quod sicut illa intra se continebat virgam Moysis prodigiorum effreticem, ita ut mare raurum divideret, et in illo Aegyptios submergeret, Israelitasque sub dura Pharaonis servitute, degentes libertate donaret, et nihilominus se captivum duci permisit, latentem virgae virtute minime ostendens; ita proculdubio virgae omnipotentiae in humanitate Christi dellescente, quamvis illa pro libito uli posset, ab eius tamen usu se abstulit, ut daret locum irae, et iram Patris mitigaret, in quo sicut et in sanando Malchum suae clementiae, et beniguitatis Manna, quod etiam vetus illa arca continebat, profundis, sed et tabulas legis, quae in eadem includebantur, pariter detexit, docens nos legem talionis (Matt. 26): *Omnes qui acciperint gladium, gladio peribunt. Atque hoc opportunum satis tempus existimari, quo Christus Dominus verba illa Hieremiae usurpare potuisset (Hier. 26): *Ece in manibus vestris sum, veruntamen scitote, et cognoscite, quia si occideritis me, sanguinem innocentem tradetis con-****

*tra vosmetipsos, et contra civitatem istam, et habitatores eius: ita sane illi evenit: nam sicut Samson moriens plures, quam vivens occidit, et sicut arca plura post captivitatem, quam antea intulit damna; ita post Christi comprehensorem, et mortem summis calamitatibus Hebraei oppressi, in summam omnium miseriam per varias nationes dispersi testamenti. In novo eandem molestam, ac ignominiosam Christi comprehensionem videntur praesignare, haeres primogenitus eiectus de vinea, ut occideretur: et homo ille, qui incidens in manus latronum, captus est ab eis: adeo ut non incongrue hoc loco Christo adaptari existimaverim verba illa Lucae: *Homo quidem descendit ad Hierusalem in Hierico, et incidit in latronem, qui etiam despoliaverunt eum, et plagis impositis aberunt, semivivo relicto.**

Sed iam vix Proprietarum oraculis Christi Domini capturam illustrare properemus. Hieremiae illam deplorans, ait: *Spiritus oris nostri Christus Dominus captus est in peccatis nostris, cui dicitur, in umbra tua vicemus; quod locum licet nonnulli interpretentur, teste divo Hieronymo, de rege Iosia ad hostibus capto, et occiso; alii vero, prout refert Sixtus Senensis, exponant de Seducias rege, quem Chaldaei catenis victum, et exoculatum, in Babylonem duxerunt; communiter tamen sancti Patres (in comment. Aulus loc) de Christo Domino intelligendum putant. Unde d. Hieronymus: *Ipsa est spiritus oris nostri, in quo vicimus, movemur, et sumus, ex cuius dolore quidquid recitamus, sapimus: et d. Ambrosius recitatis his Hieremiae verbis: *Quid hoc manifestum, inquit, quando et nomen Christi expressum est, et comprehensio inter manus persequentium perfidorum est declarata, et umbra vicifians, et gratia egentibus conferenda descripta est? Recte quidem dicit Ambrosius nomen Christi expressum esse in praedictis verbis Hieremiae, quia licet, Christus, nomen sit commune regibus in sacra Scriptura, eo quod unctum significet, et reges tunc oleo ungerentur; tamen in ea nullus regum vocatur Christus Dominus, sed Christus Domini, ut vocatus fuit Saul a Davide: unde, ut tradunt linguae sanctae periti, loco illius verbi, Dominus, originale Hebraeum habet Tetragrammaton, quod solius Dei nomen est. Et d. Augustinus (lib. 2. de Incar. Verb. to. 5), versans eadem Hieremiae verba: *Spiritus, inquit, vultus nostri Christus Dominus, cui diximus, quod in umbra eius vicemus in gentibus. Pro eo enim, quod sicut umbra corporis inseparabilis est a corpore, et indeclinabiliter motus, ac gestus corporis suscipit, et gerit, pulso enim animae Christi opus, ac motum, qui inseparabiliter inhaerebat, et pro nutu eius, ac voluntate, cuncta pertrahat, ostendere volem, umbram Domini hanc vocasse, in qua umbra nos viveremus in gentibus. In huius namque assumptionis sacramento, gentes vivunt, quae imitantes eam per fidem veniunt ad salutem. His consonant verba Paraphrasis Chaldaicae, dicens: *Res Mexias, qui erat dictus nobis, sicut spiraculum spiritus vitae, qui est in naribus nostris, et erat unctus oleo un-*****

tionis Domini, captus est in rete occasionis secleratorum: de quo dicebamus: in umbra iustitiae eius crevit inter populos; haec ibi. Ad stipulantur eidem verba alia glossae ordinariae, quae sic se habent: Spiritus oris nostri Christus benedicatur, quia quem corde credimus, ore confitemur; corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Oris est aspirare, et quod infusione gratiae recipimus; respirando confitemur. Ac tandem eandem interpretationem amplectuntur 70. Interpretes, dum praedictum locum vertunt in hunc modum: Spiritus faciei nostrae Christus Dominus captus est in corruptionibus nostris. Est et alius insignis locus ad capturam Christi elucidandam; apud Iohannem dicentem (cap. 30): Dissipaverunt timera mea; insidiati sunt mihi; et non facti quae ferret auxilium: quasi rupto muro; et aperta ianua irruerunt super me, et ad meas miseras devoluit sunt. Scio hunc locum secundum sensum litteralem intelligi de patientissimo Iob: ait enim: Dissipaverunt timera mea, quia obviam exierunt iumentis ad captivos camelos per itinera onera portantes; et alii insidiati sunt, quia, ut loquitur Nicolaus de Lyra, Chaldaei fecerunt tres turmas, unam ad rapiendum praedictos camelos, et alias duas ad praeservandum per insidias, ne quisquam eorum praedam impeditet. Ac tandem subdit, quasi rupto muro, quia sicut per ventum vehementer concussit quatuor angulos domus, et oppressit filios, et filias eius. At cum Iob multis vulneribus laceratus ad vivum exprimat Christum in sua passione, recte secundum sensum mysticum praedicta verba et adaptantur: Dissipaverunt enim timera eius: quia ipsi ab oratione surgenti obviam egressi sunt hostes Christi; et insidiati sunt, medio Iudae osculo, quod symbolum erat pacis, et amicitiae, illum comprehendere attentantes: et quasi rupto, ait, muro, et aperta ianua irruerunt super me: quibus verbis egregia belli metaphora utitur: nam quando milites urbem aliquam obsidentes muri partem dirumpunt, summo furore eam aggrediuntur, et ingrediuntur, et nemini parentes omnes occidunt, laetentem cum homine senie; omnia dissipant, diripiunt, ac devastant: ita sane Christi hostes in eum irruerunt, ut verba Evangelistae indicant, dicentis (Ioan. 18): Cohors ergo, tribunus, et ministri Iudaeorum comprehenderunt Iesum. Omnes pariter obsederunt Christum, et a muro omnipotentiae illius deficiebantur. Cum tamen ab ipsa capi permittitur, irruperunt veluti rupto muro, quidam apprehendebant vestes eius, alii mittebant manus in capillos capitis, alii barbae pilos inhumaniter evelebant, alii pugnis, et alapis caedebant, ac tandem iraperiti, quod eos prostraverat retrorsum cadentes in terram, eum proicebant, et conculcaverunt, ubi impletum est illud (Act. 7): Ponet in pulvere os suum. Haec omnes simul, prout quisque poterat, variis iniuriis afficientes impetum fecerunt unanimitate in eum. Sicut enim ignis dum compressus, nec valet erumpere, et aqua fluminis dum retenta, nec valet elabi, si forte detur exitus, et recessio dissolvatur, vehementius erumpit, adeo ut fortissima moenia aliquando solo ac-

quaverit: ita sacrilegum desiderium capiendi Iesum, quo ardebant Iudaei, tot portentorum signis impeditum, et compressum, cum primo data fuit a Domino facultas; vehementiori, quam dici possit, impetu furas profudit. Invaserunt enim in eum, ut lupi immanes, in agnum mansuetum; irruerunt, ut scelerati latrones, in pastorem: ut degeneres, ac perfidi filii in parentem: insurrexerunt tandem, veluti ingrati discipuli, in magistrum; in medicum agroli phrenesi debarchantes; in duces infideles milites; in patronum insidiosus clientes; in lucem clarissimam filii tenebrarum insipientes: Adeo ut quia Iudas eos monerant, dicebat: Tenele eum, et ducite eum, quidam existimaverunt catenam ferream collum eius alligasse: quod mihi certe incredibile non est, cum Petrum, in quem non tantam saevientem occasionem Iudaei videbantur habere, vixerint catenis duabus, ut habetur in Actis Apostolicis, ubi etiam de Paulo dicitur: Tunc accedens tribunus apprehendit eum, et iussit eum alligari catenis duabus. At Iob, devotus fuit ad miseriam meam, alludens ad rotam, quae celeri motu absque interruptione devolvitur, et vehementi impetu deorsum fertur: ita sane cum primo permitti fuerit Christum comprehendere, absque ulla mora contra illum ita immaniter se converterunt, ut non immerito sicut de Saule dictum est (1. Reg. 29): Et omne pondus belli versum est in Saul, de Christo etiam in eius comprehensione dici possit, omne hostium furoris pondus in illum fuisse conversum. Hanc eandem Christi comprehensionem rabiem, ac inanditam petulantiam indicant aperte verba Davidis, in persona Christi loquentis (Psal. 21): Circumderunt me vituli multi, tauri pingues obsederunt me, aperuerunt super me os suum; sicut leo rapiens; et rugiens: et infra: Circumderunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me. Quibus non dissimilia sunt illa alia eiusdem Davidis (Psal. 117): Circumderunt me sicut apes. Vocat in primis Iudaeos, vitulos, qui ut tradit Incognitus (sup. Psal. 21): virtus animal est instabile, in eodem loco quiescere non valet: sic ipsi in fide Deo promissa stabiles non erant, sed idololatriae facile inserviebant: unde post exitum de Aegypto beneficiorum Dei in memores vitulum conflatilem adoraverunt, iuxta illud (Psal. 105): Et fecerunt vitulum in Oreb, et adoraverunt sculptile. Vocat etiam Iudaeos tauris, quia praeterquam isti sunt indomiti, et durae cervicis, in quo permittitis illis sunt Iudaei, quibus Stephanus dicebat (Act. 7): Duri cervicis, et incircumcisi cordis, quem prophetarum non sunt persecuti patres vestri? certe sicut tauri sibilis, et aculeis exagitati, et provocati, in eos, quos comprehendunt, summa ferocitate saeviunt; ita Iudaei verbo illo Christi, Ego sum, in terram eos prosternebant irritati, crudeliter in eum irruerunt. Comparat deinde eosdem leonibus rugientibus: quia sicut isti prae nimia fame frementes, si tunc agnus occurrat, acris dilacerant, ac citius devorant; ita Iudaei sanguinis Christi immaculati agni sistentissimi, ac ipsam devorandi avidissimi contra eum frementes, sum-

ma immaculate comprehenderunt, et aperientes super eum os suum, nullis contumeliis lacerarunt. Vocat etiam eos leones, quia ut recte observavit Christopholanus Episcopus: Sicut leo rugiens, et rapiens trahit praedam per terram, et lateral, et latius, ita me trahabant per terram caedendo, spuendo, colaphizando, et capillos vellendo; in tantum quod sicut aqua effusus sum, et omnia ossa mea dispersa, id est, tracta sunt super terram, qui ex nimio labore, et afflictione perfusus sum sudore sicut aqua: quia in tantum abundavit in me sudor, quod videbar perfusus in toto corpore sicut aqua madidus; haec ille. Vocat rursus Christi comprehensores canes, praesupponens Christi humanitatem esse vacam illam rufam, quae olim immolari praecipiebatur extra castra: sicut enim cum vacca agitur, canes acriter eam invadunt, singuli singulas aures mordentes, et in eam nullis lateribus insultantes; ita illi contumelliarum iugibus, et detractionis mordibus Christum Dominum graviter dilacerarunt. Et ideo tandem regius Vates eos apibus comparavit (Psalm. 117): Circumderunt me sicut apes: nam sicut apes dum alios acriter pungunt, se ipsas evaserunt, et interierunt; sic Iudaei Christum persequentes, et comprehendentes, se ipsos peremerunt. Vel appellavit eos apes, ut ingeniose aduolavit Incognitus (sup. Psalm. 117): Quia sicut apes producant mel in facie, non sibi, sed aliis; sic Iudaei Christum persequentes mel nobis protulerunt, non sibi; quia Christum nobis Gentibus fecerunt dulcissimum, et misericordem, non autem sibi, quinimo ipsum fecerunt sibi ultorem, mediantibus Tito, et Vespasiano; haec Incognitus.

Minime autem contenti Iudaei Christum Dominum capere, timentes ne fugeret, illum aligarunt, ut praedixerat Salomon (Sap. 2): nam ubi nostra vulgata legit: Venite, circumveniamus iustum, d. Cyprianus (in cap. Synb. Apost.), et Eusebius (lib. 2. cap. 25) vertunt: Venite, alligemus iustum, ut vinciamus illum, quod sane ignominiosius erat, quam capi: nam ut lesatur eloquentiae parens: Sclerus est vincire ceteram Romanorum. Unde d. Bernardus (serm. de Pass.), suppresso nomine Alexandri Magni, refert de illo, quod cum oporteret sagittam illi immisam ab eo extrahere, medici volentes eum ligare propter periculum motus, minime id Alexander permisit, diceas: Non decet vinciri regem, cum libera sit regis, et semper salva potestas. Et ut refert Mallonius (de flagel. Christ. cap. 5), Serenissimus Sebastianus Lusitanorum rex altissimus, superatus ab hoste in bello, et ab eo captus, cum deponere arma iuberetur, respondit: regia libertas non nisi morte amittitur: renuitque, ut animo erat invictus, enses hosti tradere, deinde ligari manus, consentaneum est latronibus supplicium: qui eum ad aliena rapienda eas aperuerunt, et extenderunt, iustum est, ut eas ligari, et constringi patiatur: Christus ergo Dominus, qui tanquam latro comprehensus fuit, ad ipse dixit (Ioan. 22): Tanquam ad latronem existis cum gladiis, et fustibus comprehendere me, hanc latronis ignominiam sustinere non recusavit; quamvis alioquin nosset, hostes eius etiam

de causa inter alias eum ligare voluisse, ne de illo honorifice cani posset, quod olim de Abner: Nequaquam, ut mori solent ignavi, mortuus est Abner. Manus tuas ligatas non sunt, et pedes tui non sunt compedibus aggravati. Sed, o miram Christi dignationem, o stupendam benignitatem! qui cum fortior Samsone, facile posset, sicut ille funibus ligatus, vincula solvere, et in hostes suos, non secus, ac ille asini mandibula in Philistaeis irruere, tanquam agnus tamen mansuetus, pro nobis immolandus, ad occisionem ligatus, se duci permisit, At, proh dolor, non solum ferrea catena, et dura chorda alligatus, sed et peccatorum nostrorum funibus victus iussit, ut praedixerat David in persona eius (Psal. 118): Funes peccatorum circumplexi sunt me. Alligari autem voluit Christus Dominus, ut eius vincula essent nobis alligatura salutis: illa enim et solvant colligationes impietatis nostrae, et laxant manum misericordiae Dei, quam peccata nostra construxerant, et aligant manum divinae iustitiae contra nos extentam, ut in miseris nos peccatores pro meritis invehatur. Capi tandem, et alligari, se Dominus permittit, ut expectet nos ad poenitentiam: nam si solutus esset, et amor vincula, quibus illum adstrictum tenet, latiusper laxaret, quomodo iustam de nobis omnibus vindictam non sumeret?

Comprehensio iam, et vinclo Christo Dominus, d. Mattheus ait, quod Apostoli relicto eo fugerunt omnes. Videtur fuge haec praesignata (1. Reg. 25), ubi saeva memorat historia, quod cum Nabuchodonosor ad expugnandum Hierusalem accessisset, et defensionem urbis sanctae rex Sedechias susceperat, omnes milites eius fugerunt eo solo relicto: Omnes bellatores, ait, qui erant cum eo, dispersi sunt, et reliquerunt eum. Praedicta etiam fuit haec discipulorum fuga per Hieremiam (Thren. 4): Dispersi enim sunt lapides sanctuariorum, in capite omnium platearum; et per Zachariam (c. 13): Fugate pastorem, et dispergant oves; et per Isaiam (c. 1): Et relinquetur sicut unbraculatus in vinea, et sicut tugarium in caecunario; et relinquetur, sicut eivitas, quae sustatur; et a libi: Torcular calcavi solus, et de gentibus non est vir mecum; et per Iohannem (cap. 19): Nati mei, quasi alieni recesserunt a me: et per Psalmistam (Psalm. 37): Qui iuxta me erant, de nocte steterunt. Quidam asserunt fugientes Apostolos non peccasse, quia cum audierant Christum dicentem, salute vos habere, intulerunt inde voluntatem eius esse, ut abirent, et aufererent. Ad manum consensu video interpretes hanc sententiam refragari, quia illis praedixerat, omnes vos hac nocte scandalum in me patientini; hoc autem scandalum fugae peccatum fuit, et culpabilis turbatio; unde non immerito ipse hanc videns discipulorum fugam, dicere potuisset illud Iob (c. 5): Fratres mei praeterierunt me, sicut torrens qui rapit transit in convalibus. Originale Hebraeum habet: Fratres mei decesserunt me, sicut torrens: nam sicut qui videt hiberno tempore torrentem aquae vehementi impetu fluentem, existimans postea tempore aetivo aquam ibidem reperientem, sitibundus divertit ad illum, deceptus

tamen nec guttam solam invenit: ita sane Apostoli velut fallaces amici, tempore necessitatis defecerunt, ut dixit Ecclesiasticus (Ecl. c. 6): *Est autem amicus mensae, et non permanebit in die necessitatis*. Fallax certe, et minus habens reperta est o Petre promissio illa tua (Luc. 22): *Tecum paratus sum et in carcerem, et in mortem ire; et si omnes scandalizati fuerint in te; ego non scandalizabor*. Mendax etiam, et infirma inventa est o Thoma illa alia tua promissio (Joan. 11): *Eamus et nos, ut moriamur cum eo*. Futilis tandem, et nulla apparet nunc, o Apostoli, similis alia vestra promissio, de qua Matthaeus loquens ait: *Similiter et omnes discipuli dixerunt*. Sed quaeso dicite, quod securus confugere potestis Apostoli, quam ad tissimum Christi asylum? In memoriam revocate verba illa, quae protulit ipse (Jo. 14): *Ego sum via, veritas, et vita*. Si ipse via, sine ipso errabitis prorsus; si *veritas* est, sine ipso in fallaces mendacii manus incidetis; si ipse tandem *vita*, sine illo mortem, quam fatigis, certissime invenietis. O Christi oves errantes, quomodo a pastore vestro receditis? quis vos a rapacissimis tuebatur lupis? O milites passillanimes, sicine terga vertitis inimici, reflecto Duce in campestribus, et inter agmina hostium constituto? O duces exercitus Christiani, quomodo fugitis nemine persequente? invaserunt hostes Regem vestrum, et non fugit, et nemo invasit vos; immo nec invadere poterant, quia prohibiti erant omnipotentia eius, et fugitis omnes? Ipse postulat pro vobis: *Sinite hos abire*, et cum oporteret tunc Christi amore succensus dicere: *sinite hunc abire, et tenete nos*; illo insaltato ab acie recessistis. Ille pro vobis incursans pedem fixit in acie; vos, pro quibus inicit certamen, ingrati, et infirmi fugam arripistis? O Petre in monte Thabor clamis: *Domine hominem est nos hic esse*, et in horum cum periclitatur Christus, terga vertis, et recedis a Deo salutaris tuo? O Apostoli, ubi adest Christus, timetis? *Si Deus pro vobis, quis contra vos?* Reverta cum ipse Christus imperio potestatis elevaverit, quam habebat, hostibus praecipisset, *Sinite hos habere*, securi debuerant esse non fore comprehendendos, certique tendi essent abire, unde non deberant fuga sibi consulere, sed omnino persistere in confessione Christi ferventes. Quare praedictis verbis, *Sinite hos abire*, minime data fuit Apostolis a Christo facultas fugiendi; sed prohibita, seu cohibita militibus potestas eos capiendi; quod aperte fugam eorum culpabilem magis reddi, cum aliis trepidandum non erat, trepidaverint.

HOMILIA VII.

De praesentatione Christi Domini ante Annam, et Caipham, ac de iniusta alapa ei impacta, quae multis sacrae Scripturae, et sanctorum Patrum monumentis illustratur, in illa verba: Unus assistens ministrorum dedit alapam Iesu (Joan. 18).

Plerosque video recentiores in eo valde deceptos, quod putaverint responsum Christi, ob quam alapa caesus fuit, ante Annam configisse; cum revera Ioannes non esse indicet, coram Caipha fuisse, cum referat praedictam responsum datam interrogationi Pontificis: Annas vero licet fuerat, non tamen erat pontifex anni illius, sed Caiphas. Nec me latet Iosephum (de bello Iudaico lib. 2) eos appellare solum pontifices, qui pontificatu functi fuerant; licet tunc pontifices non essent, sicut apud nos, qui Episcopatum renuntiat, Episcopi nomen non amittit. D. aulem Ioannes non nominat Annam pontificem, sed sacerum Caiphae, qui illo anno pontifex erat. Neque in contrarium huius quidquam movere debet, quod post narrationem alapae d. Ioannes subiiciat: *Et misit eum Annas ligatum ad Caipham pontificem*: tum quia Graeca vox non habet, *misit*, sed miserat: tum quia vulgata editio frequentissime ponti praeteritum pro plusquam perfecto, more Hebraeorum, ut patet (Ruth 1), et (1. Regum 9), et (Matt. 26), et (Marci ultimo); ergo modo in hoc loco posuit praeteritum *misit*, pro plusquam perfecto, miserat, ut recte adnotavit d. Cyrillus, et cardinalis Toletus (super Ioan. cap. adnotat. 17). Sed quare ad Annam ductus fuerit Dominus, d. Chrysostomus (ho. 28) respondet, ut eum ostentarent, et tanquam in triumphum ducerent: Cyrillus (li. 11. c. 37) dicit, id factum, quia Annas erat auctor insidiarum, et pecuniam proflitorum Iudae promiserat. Sed Augustinus (in Ioan. traic. 113. to. 9) ait, credendum esse secundum voluntatem Caiphae id esse factum, vel etiam domos eorum ita fuisse positas, ut non deberent Annas a transmittibus praeteriri: ad Evangelista satis indicat, cur id effectum fuerit, nempe propter generum, qui erat tunc pontifex, ut quodam honore cum afficerent remque gratam illi facerent, victum ad eum perducerent Dominum, quem et ipse, et alii summo prosequerantur odio. Consonant his verba Euthymii (in Ioan. 18) dicentis: *Prag voluptate de hac re gloriantur tanquam de trophaeo constituto; et adduxerunt eum primum ad Annam, ut qui a Caipha eius anni pontifex quae pater honorabatur propter affinitatem; haec ille. Graves quidam doctores moderni referunt, in torrentem Cedron fuisse a militibus praecipitem datam, et hodie vestigia pedum, et fumus, quo alligatus erat, in ponte, unde profectus dicitur, impressa remansisse. Tradunt etiam nonnulli, adduxisse eum ad Annam, et Caipham per portam auream templo proxi-*

mam, quae alias dicitur, *Probatia*, vel ovium porta, per quam paucis ante diebus fuerat ingressus cum tanto triumpho, et honore palmarum, et regia illa acclamatione: *Hosanna, benedictus qui venit in nomine Domini, rex Israel*, quod augere tormenta, ac morerem Domini poterat. Ductus ergo primum fuit Christus Dominus, sed per transitum, ut ait Cyrillus, ad Annam, ad quem, cum Pontifex non esset, nec iudex, non pertinebat auctoritas iuridice interrogandi: et ideo statim ad Caipham ligatum illum misit, qui ut Iesum caperet in sermone, coepit contumeliosis verbis de discipulis, et doctrina eius interrogare, ut praedixerat Sapiens (Sap. 2): *Contumelia, et tormento interrogemus eum*; propterea etiam de illis interrogavit, ut ipsum seditionis suscitandae, et novitatis alicuius molliendae auctorem, ac regnum tyrannice affectentem convincerent, ut adnotant d. Chrysostomus (ho. 82), et Euthymius (sup. Io. 18). Cum autem Evangelistae certa et praefixa illius interrogationis verba non producant, non incongrue arbitrabitur ei dixisse: *Duodecim habes discipulos contra duodecim Patriarchas, et septuaginta duos alios discipulos contra totidem populi seniores, doctrina tua a Moysi disciplina nullum dissidet; de baptismo, et de oleo unguendis nescio quod confingis hucusque inaudita; et cum ex stirpe Levitica non sis, sacerdotis munus tibi usurpas, et occulte doces, et angulos quaeris; Haereticus ergo mihi videtur seductor; et novorum dogmatum annunciator. Haec calamitosa Praeceptis obiectio prudentissime respondens Christus Dominus dixit (Joan. 18): *Ego palam locutus sum mundo; quasi diceret, Sapientia foris praedicat, in plateis dat vocem suam, in capite turbarum claruit, in foribus portarum urbis profert verba sua. Itaque Dominus respondit: *Ego palam locutus sum mundo, ego semper docui in Synagoga, et in templo, quo omnes Iudaei conveniunt, et in occulto locutus sum nihil, intellige nihil, quod contrarium sit his, quae in publico, et palam dicebat. Quid me interrogas? interroga eos, qui audierunt, quasi dicat, superfluum est interrogare me, cui non credes, quia mentiri, et seducere me arbitraris; interroga eos qui me audierunt, quibus tu facilis fides adhibes. Haec cum dixisset Christus Dominus, ait Evangelista, unus assistens ministrorum, cui libera, et indecora eius responsio visa est, dedit alapam Iesu, dicens: *Sic respondes Pontifici? Hunc ministrum fuisse Malchum, cuius abscissam auriculam divina virtute restituerat Dominus, testatur d. Chrysostomus (homil. 82. in Ioan.), quod ob speciem ingratitudinis circumstantiam non potuit, praeter ingentem dolorem, quem intulit, non esse illi valde molestum. Dolor autem impactae alapae non potuit etiam non esse gravissimus, cum d. Bernardus (ser. quodam de Pass.) asserat, ministri manum ferrea chirotheca armatam exitisse; et d. Vincentius (ser. de Pass.) affirmet, ex vi percussiois Christum Dominum in terram cecidisse, et alii referant, eum ore sanguinem profluxisse, et in veneranda eius maxilla digitorum impressionem mansisse cum livido colore, et tumore, ut alii tra-****

dunt; adeo ut non immerito ad iniqui illius ministri execrabilem audaciam, et delstantiam, illud Iobianum usurpare liceat: *Tendit adversus Deum manus suam, et contra Omnipotentem roboratus est*. Alapam hanc ab infamissimo servo, et in faciem, partem Domini honorabiliorum infliciam, et a prophetis praedictam, et in sacris litteris mirifice adumbratam reperio. Sibylla Erithraea in suis oraculis, et Lactantius (li. 4. c. 18) cecinerunt:

In iniquorum manus infidelium postea veniet;
Dabant et alapas manibus necitis.

Hieremias (c. 3): *Dabit percussenti se maxillam, saturabitur opprobriis*. Isaïas (c. 50): *Corpus meum dedi percussentibus, et genas meas vellentibus*. Iob (c. 16) non tam in persona sua, quam Christi: *Perasserunt maxillam meam, salfati sunt poenis meis*. Michaeas (c. 5): *Percussit maxillam Iudaeis Israel*. Fuit etiam figurata in eodem Michaeas, cuius faciem Sedechias percussit, ut adduxerit regem, dicens (3. Reg. 22): *Mene ergo dimisit spiritus Domini, et locutus est tibi?*

Causam, ob quam impius ille minister alapam Christo Domino iniegerit, non omnes eadem assignant. D. Cyrillus (c. 46. in Ioan.) ait, propterea illam impermissam, et hoc factum significaret, non fuisse ex numero ministrorum, qui missi a Pontifice ad comprehendendum illum, admirantes redierunt, dicentes, *numquam sic locutus est homo*. Cardinalis Toletus (in Ioan. c. 18) hunc ministrum asserit fuisse ex praecipuis inter eos, qui proximi erant Christo, et adulari volens Pontificem, et ostendere zelum honoris eius praesens, non erubuit tantum scelus patrare. Vel forte illam arbitror fuisse causam, quod minister ille aegre tulit se a legatum fuisse inter eos, qui adstabant, in testem doctrinae Christi, cum ipse dixisset Pontifici, *Eccc hi sciunt, quae dixerim ego*. Ut ostenderet igitur, se illius doctrinae minime velle esse testem, maxillam eius percussit. Ac denique id etiam fecit, ut religio adstantes compesceret, ne quis in favorem eius altestari vellet.

Sed iam audiamus, quid Patres dicant, impudentiam huius percussiois considerantes: Quid hoc impudentius, ait Chrysostomus (ho. 81. ante med. in Ioan. c. 18): *Echorrescat, inquit, caelum, et contremiscat terra, alapis Deus percussit potuit? O angeli, qui haec intuemini, quomodo siletis? quomodo manus continere potestis? quomodo pro Domino vestro non respondistis? An hoc ita facitis, quod altionis vos tenet tanta insolentia, et tanta mansuetudo, tanta pervertitas, et tanta patientia? Et b. Ephrem (ser. de passione Domini): *Qui de pulvere terrae hominem fincerat per gratiam, a manibus quae ipse formaverat, alapam accepit. Servi quidem omnes cum liberi efficiuntur, accipiunt alapam, ut mortali libertate potantur; at ipse, o infelix, cum sit omnium liberator, iniuste colaphizatur. Quin putas ita pie mercedem accipere a Caipha? alapam quidem deditis omnium Domino, sed servus servorum factus es in aeternum: et d. Augustinus (in traic. 113) hoc idem**